

Kansanvalistus-seuran
Toimituksia 137

Hilda Käkikoski

Toivon Toukomailta

Puheita ja esitelmiä.

II

Mitä varten me elämme? Suomen tulevaisuus.

Helsingissä, 1906

Hilda Käkikoski

Toivon Toukomailta

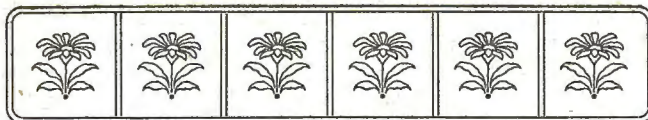
Puheita ja esitelmiä.

II

Mitä varten me elämme? Suomen tulevaisuus.

Helsingissä 1905.

Mitä varten me elämme?

Kerran lapsena ollessani kävin asialla naapurin tuvassa. Siellä kaffi vanhaa waimoa puheli keskenään. Se olivat hyvin murheelliset, ja toinen waimoista sanoi puheen päätteeksi: „samahan se on, missä ihminen leipäpalasensa syöpi“.

„Niin on, niin on!“ vastasi toinen raskaasti huo'aten ja heilutteli hiljaa kumartunutta wartaloaan.

Minun lapsenmieleni kävi kumman surulliseksi. Väkfin tuvasta, menin metsään ja rupefin miettimään noita waimon sanoja: „samapa se on, missä ihminen leipäpalasensa syöpi“.

Tuosta tapauksesta on jo kolme vuosikymmentä. Nuo waimot ovat jo aikoja sitten muuttaneet manan majoilta ja heidän keskustelunsa aihe on unhottunut, mutta vielä soipi kormisfani surullinen lause: „samahan se on, missä ihminen leipäpalasensa syöpi!“

Tämä sana herätti minut ensi kerran ajattelemaan ihmiselämän tarkoitusta. Lapsi kysyi ihmetellen: „leipää syömäänkö“ me waan olemme syntyneetkin? Nuori tyttö kysyi kaihota: eikö ihmiselämällä olisikaan muuta tarkoitusta kuin elatuksen hankkiminen? Ja täysikaswuinen nainen kysyi kiihkeästi: mikä on se ihmiselämän oikea tarkoitus, jonka wuolffi kannattaa elää?

Kun nuori ihminen alkaa etsiä elämästä wastausta tuohon suureen kysymykseen, silloin hänen mieltensä masentuu. Hän näkee suuret joukot ihmisiä, joiden parhaat pyrinndt

kuluvat leivän hankintaan. Puute masentaa mielen. Ahtaat olot sammuttavat innostuksen voiman. Tietojen puute ja hengen köyhyys painaa katseen alaspäin. Glutuksen murhe luopi vanhuuden leiman lastenkin kasvoille, ja nälän tuskat riistävät haudan partaalla horjuvalta wanhukseltakin illan hiljaisen lewon. Ja lukemattomia ihmisiä on, joiden haudalle ei voitaisi piirtää muuta kirjoitusta kuin: „syntyi, raa-toi ruofansa edestä, kuoli ja lepää hautausmaän mullassa“.

Tämä on köyhän ja kovaosaisen surullinen tarina. Mutta rikkaisten ja hyvinvoipienkin joukossa on paljon niitä, jotka kulkewat katse maahan luotuna ja aineellisuuden kahleissa. Rakkia muita onnettomammat ovat ne, jotka aistillisia nautintoja rakastawat ja niistä onneansa etsiwät. Wäärät ihanteet ovat wieneet monen nuorukaisen ja neitosen nautintojen liukkaalle polulle. Keskenkaswuinen poikainen luulee wiinalasi kädessä olewansa miehen wertainen. Surun murtama ja pahan omantunnon ahdistama etsii nautinnossa hetken helpotusta tuskalleen. Huonon kirjallisuuden esyttämä nuori ihminen toirwoo hetken hekumasta wapautta ja riemua. Nuorukainen, joka maistaa ensimmäisen piirakan aistillisen nautinnon helmeilewästä pifarista, ei aijo antautua himon orjaksi. Mutta hekuma on kuin meren pyörre: hiljaa huntuellen se ensin keinuttelee, kiidättää fitten eteenpäin huu-maawaa wauhtia ja nielee äkkiä poloiset purjehtijat sairauden ja tunnonwainojen synkkään syvyyteen.

Ruotsalainen runoilija Wiktor Rydberg kertoo kreikkalaisesta hekumoitsijasta, joka kerran nautintoihin wäsyneenä rupesti mietiskelemään sitä, että nauttiminen tekee ihmisen elämän niin tyhjäksi. Nautinnon tie — juttelee hän — on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäistä kolmannelle kulkiesse nauttijata aina häiritsee jonkunmoinen lewottomuus: hän on päättänyt pysyä rajain sisällä eikä oikein uskalla antautua nautinnon waltaan, ja siitä syystä hän ei woi tuntea tyydytystä. Toinen tienkolmannes alkaa silloin, kun nauttija

on päättänyt unhottaa warowaisuuden ja hillittömällä kiih-kolla tyhjentää nautinnon pifarin. Ja silloin hän hetkisen tuntee hurmaawaa riemua, mutta tuo riemun hetki on lyhyen lyhyt. Sitä seuraa kylästyys, ja kun kylästyys on alkanut, silloin ei enää ole mitään, mikä woisi tuottaa tyydytystä, ja kylästyksen oheissa jäytää hekumoitsijan tuntoa kalwawa katumuksen tuska. Se on nautinnon tien loppuosa.

Jo wanhat kreikkalaiset puhuivat raiwottarista eli koston hengistä, jotka wainosivat himojen orjaa. Raiwottarilla, sanoimat kreikkalaiset, on waskesta jalat, jotka eiwät kostaan wäsy, heillä on tulta iskemät silmät, jotka näkewät pimeäsikäin ja löytävät syyllisen, waikka hän kätkeytyisi wuoren pimeimpään luolaan. Heidän hiuksensa ovat kääremeitä, joiden sähisevät päät tavoittelewat syyllistä, jota koettaa paeta koston henkien raiwaa. Ja hirwiditten wiha ei sammu, ennenkuin syyllinen syöfösy surman suuhun tai muuttuu mielipuooleksi.

Me kristityt emme puhu raiwottarista; me puhumme omantunnon kalwawasta tuskasta, joka syöpi nautinnon orjan sydäntä; ja me tiedämme, että siweyden käskyjä rikko-noon synnit tuottawat kosta lapille ja lastenlapille aina kolmanteen ja neljanteen polween.

„Sukkaan mennyt elämä.“ Me sanat sowlutumat juo-marin ja hekumoitsijan hautakirjoitukseksi.

Järjen ihminen ja toimen mies säälien filmäilee köyhää ja kovaosaisista, jonka kaitti työn hedelmät kuluwat nälän sammuttamiseen, ja nautinnon orjaa hän ylenkatsoo. Käytännöllisen työntekijän elämällä on armokkaampi päämäärä: hän tahtoo koota jotain kirstun pohjalle, hankkia itselleen hymän toimeentulon ja jättää jotain perinnöksiksin. Ennen wanhaan sanoimat didit: „tyttö tuutuun, wara wakkään“. He kutoimat kankaita lapfilleen, niin että aitan orret notkuivat paitojen painosta. Toiset kotoowat rahaa, niin että on „marffa marfan päällä“. Monet ostawat maatiloja, rakenn-

tawat laivoja, lohpatoja ja komeita taloja, ponnistawat päivät, huolehtiwat yöt saadakseen waransa karttumaan. Mutta mitä enemmän rikkaus kasvaa, sitä enemmän surut suurenewat. Waateaitassa käy koi, rahan wie waras, halmeen panee halla, laivat särkyvät myrskynsä, löhi ei mene patoihin, talot palawat poroksi. Ja jos rikkaan onnistuukin säilyttää waransa ja hän luulee saaneensa kaikki kuntoon ja haluaa wihdoin nauttia waiwannäkönsä hedelmiä, silloin tulee tuo outo wieras tuntemattomasta maasta ja sanoo: „toimita talos, tänäpänä pitää sinun kuoleman“. Ja rikas ei saa koko omaisuudestaan muuta kuin kolmen kynnärän pituisen palasen maata haudakseen, kappaleen lautaa arkukseen ja muutaman waatetilkun werhoffeen. Ja nuo waiwoin kootut tawarat, jotka jäiwät jälkeen jääneiden jaettamiksi, ne useinkin synnyttävät sammumattomia riittoja sukunnaassa ja katkaisewat perheen pyhät siteet.

Kannattiko tällaisen päämäärän wuoksi uhrata nuoruuden uhas innostus, miehuuden woima ja wanhuuden rauha?

Historia on täynnä henkilöitä, joiden päämäärä on ollut paljon korkeammalla: he owat tahtoneet waltaa. On lahjakkaita miehiä, joiden ainoana elämän määränä on ollut taistelu toisen kukistamiseksi houkuttelewalta waltasijalta. Sitä warten on wehkeilty, tehty wäkivaltaa, pantu toimeen werisaunoja ja salamurhia, surmattu sodassa miljoonia miehiä maan parhainta työwäkeä, poltettu kaupunkia, tahrattu kirkot ja täytetty maailma tuskan huudoilla ja synnin saastalla. Ja kun wallan anastaja wihdoin on saanut kiiltävän kuningaskruunun päähänsä, niin toinen waltaanpyrkijä syöfsee miehen hänen rintaansa — waiwoin voitettu kruunu putoaa katujen lokaan, ja mahtawasta miehestä ei ole jälellä muuta kuin werinen muisto historian lehdillä.

Tämä on sotaisten aikojen „suurten“ tawallinen tarina. Mutta meidän aikamme ei ihaile sellaista suuruutta.

Uudenajan sankarit koettelewat woimiaan rauhan töissä. Meidän aikamme on pienten ja vähäwäkisten aika. Työntekijäin joukko ei enää tyydy wetojuhtina tottelemaan toisten käskyjä. Romakätinen työmies ja kärsimykseensä karsistu työnainen tunnewat nyt ihmisarwonsa, ja köyhälistö tahtoo näyttää waltansa fortajilleen.

Se on suuri aate, ja ihanaa on nähdä, miten työtömyksellä harmaantuneitten joukkojen filmisissä hehkuu ihmisarwon tunnon teräwä wälke. Se huutawat herroille:

„Meidän työtämme owat rautatiet, meidän rakentamiamme owat koneet, kirkot ja palatsit. Meidän kädetämme on ruoka teidän suusanne. Jos me laskaamme orjailemasta ja nostamme kätemme fortajiamme vastaan, niin te näännytte nälkään ja maa peittyy wereen. Antakaa meille se, mikä meille kuuluu: antakaa suurempi wapaus ja enemmän palkkaa!

Pois kristillinen taikausko, joka opettaa ihmisiä matelemaan! Ihminen on oman onnensa seppä.“

Ne, joiden käsissä on rikkaus ja walta, puhuwat ylenkatseella „raaoista laumoista“. Mutta työmiesten torja joukko painaa sormensa yhteiskuntaelämän waltasuonelle: — junat pysähtywät, posti ei kulje, telefooni ei työskentele, sanomalehdet eiwät saawu, koulut ja kirkot suljetaan, ystävät owat erotetut ystämistään, hengenheimolaiset toisistaan ja wanhemmat wapisewat lastensa puolesta ja lapset wanhempiensa . . .

Ja maassa wallitsee pimeys, ja pimeyden keskellä käy kylmä wiima — wihan, wäkivalan ja raa'an woiman wiima.

Jo alkaa kaukaisista maan ääristä kuulua nurkumista. Siellä on tuhansia, jotka eiwät ole „kapitalisteja“, mutta jotka eiwät myös lue itseään „köyhälistöön“, sillä he saawat jokapäiwäisen leiwän fätensä työstä. On niitä, jotka eiwät koskaan ole palkan edestä työtä tehneet. He owat

ponnistelleet ja huolta kantaneet, jotta heidän lapsillaan olisi parempi olo, ja jotta isien turve jäisi entistä viljavampana jälkeläisille. On myös niitä, jotka eivät koskaan ole päiväpalkkalaisten lailla tyhneet kansaltaan: „mitä minulle annat?“, vaan ovat isänmaanraffautta hehkuen jännittäneet ruumiinsa ja sielunsa voimat muodostaakseen olot ympärillään paremmiksi ja jättääkseen kansalleen jonkun jalon lahjan muistoksi siitä, että ovat eläneet.

Nämä tuhannet eivät ymmärrä kaupunkien työväestön korskuaa fieltä. Nyrkuminen käy yhä äänekkäämmäksi, ja vihdoin kuuluu huuto: „Te waaditte itsellenne wapautta ja riistätte toisilta omantunnon wapauden. Miksi tahdotte sulkea kirkot niiltä, jotka kristinuskon waloa ikäwäiwät ja kiellätte uskonnon lohduksen niiltä, jotka kuoleman kanssa kamppailewat? Jos tahdotte ottaa kansaltanne sen, mikä teille kuuluu, niin ottakaa leipä sen suusta, mutta älkää waloa sammuttako, sillä se on taiwaan lahja.“

Ja kaikki ne, jotka owat käsiwarren waltaan wäsynneet, turwaawat hengen ituiseen waltaan, jota uskonto, tiede, taide ja kirjallisuus kannattaa. Ja ruumiillisen työn urhot itsekä ymmärtäwät, ettei ihminen elä ainoastaan leiwästä. Hetken ylpeiltään he kaikkien totuuden etsijäin kanssa kumaruwat näkymätöntä waltaa kunnioittamaan, kiittäen wapaudestaan sitä „Kewättä“, jolle B. T. laulaa:

„Sun aurinkos se jäisen muurin murti,
Sun satees lämmin wirtain urat uurti;
Sun lempes kaikki teki innollaan,
Ja minä — minä aikan' tiesin waan.“

Tiedemiehet, taiteilijat ja runoilijat owat meidän aikamme todellisia hallitsijoita. He tekewät luonnon woimat ihmisen kuuliaisiksi palvelijoiksi. He ohjaawat suuret alukset waltamerien poikki, sähkökipinä heidän kästystään kiittää ihmisiä jatuksen sanansaattajana maanosasta toiseen, tautien salaiset

siemenet he tuowat päivän waloon, he laskewat tähtien laumat ja mittaawat avaruuden ääret. Ja ihmisrydämen salaisuudet he tuntewat, sen tuskille tietäwät lohduksen; he luowat kylmään kiveen kauneiden kuman, ja profetaan silmillä he katsowat halki aikain ja iäisyiden...

Heidän nimensä sädeloistossa hohtaa maineen temppe-lissä. Se loisto meidän aikamme jaloimpia nuorukaisia wiehättää werrattomasti enemmän kuin nautinnonhimon, rikkauden ja walan houutus sekä sotasankarin woitonmerkit.

On niitä, joita kunnianhimo houuttelee hergen kilpafentälle. He eivät rakasta taistelua, he tahtowat ainoastaan taistelun palkan. He tahtowat waltaa sydänten maailmassa. Heistä ei ole hengen öljyä eikä rikkauden tulta. Päiwin he keikkowat yleisen mielipiteen päivänpaisteessa ja bisin wäikkowät wirwatulina soilla. He joh-tawat toisia harhaan, ja itse sammuwat pimeään.

Toisi taiteilijan suuruutta ei saanut kukaan muu kuin se, joka on oppinut toisille jakamaan kauneuden ruusut, ja painamaan tustan okaat omaan sydämeensä. Mutta sitä, joka tällä tiellä on tullut ihmiselämän kirkastajaksi ja kärsimien weljien lohduttajaksi, häntä ei ihmisten kiitos tyhdytä. Hänen hehkuman henkensä janoa ei voi sammuttaa se tieto, että jälkimaailma kultakirjaimin piirtää hänen nimensä katoawaan kivi-patsaaseen. Hän on mielestänsä hukkaan elänyt, ellei hän tiedä, että hänen nimensä on elämän kirjaan kirjoitettuna, ja että hänen henkensä saapi ijan-kaikkisesti lehitettyä ja sammumattomasti rakastaa, ja että sama elämä kuuluu kaikille niille, joita hän on täällä rakastanut.

Maailmassa ei ole mitään suurempaa onnea kuin rakkaus. Se ei ole annettu ainoastaan lahjakkaille sieluille elämän autuudeksi, se on pienten jo unhotettujenkin elämän aurinkona, ja sen puutteesä luningasten kartanoisfakin ilo sammuu ja onni laskeutuu ruumiispaareille.

Kuka on onnellisempi kuin äiti, joka painaa pienotaista

rinnoilleen? Kuka on niin rikas kuin se ihminen, joka on löytänyt ystävän, hengenheimolaisen, puolison, joka ymmärtää hänen sydämensä salaisimmatkin aikomukset ja uskollisella sydämellä seuraa häntä elämän taisteluihin ja riemuihin?

Mutta rakkautenkin ruusutarhassa kasvaa kärsimyksen katterat yrtit, ja siellä, missä rakkaus alennetaan alhaisen nautinnon palvelukseen, lymyää synnin kavalat käärme.

Wiatontin rakkaus voi ruostua, ystävä voi pettää, muuttuneet mielipiteet ja päivän puoluetistelut tekevät entisistä hengenheimolaisista toistensa vastustajia. Sairaus, köyhyys, luonteen virheet ja oikut tuottavat tuskaa ja koettelemuksia niille, jotka nuoruutensa riemupäivänä lupasivat olla toisilleen uskollisina myötä- ja vastoinkäymisessä.

Ja silloinkin kun rakkaus koettelemukset kestää ja vastoinkäymisessä vahvistuu, ahdistaa rakastavan sydäntä se tieto, että hänen täytyy kerran antaa kalleimansa — kuolemalle.

Onko siis maailmassa mitään, mikä ihmis sydämen janon sammuttaa, koska ei edes rakkauskään voi luoda täydellistä onnea?

Joskus kuulemme puhuttavan ihmisistä, jotka mielellään antavat rakkaitensa kuolla ja itse kirkastetuin kasvoin astuvat kuoleman wirran ylitse.

Kuka ne onnelliset ovat?

Ne ovat ne, joilla Kristus on ystävänsä ja ylösnousemisen toivo lohduksena.

Muutamia heistä olemme oppineet tuntemaan marttyreina, jotka voiton varmuudella tervehtivät tulikuolemaa, toisia taas wiisaina opettajina, jotka tuhansille näyttivät elämän tien ja itse pysyivät loppuun asti uskollisina. Mutta useimmat heistä ovat köyhiä ja oppimattomia ihmisiä, jotka koko elämänsä saavat taistella köyhyyttä ja kärsimyksiä vastaan, mutta jotka kärsimysten keskellä ovat onnellisia ja kuolemassa voitonsankareita.

Monen heistä on hyvä äiti tai isä ohjannut elämän

tielle jo pienolaisena. Mutta ani harvat ovat jaksaneet säilyttää lapsen uskonsa. Useimmat ovat jo nuoruutensa vuosina hänestä wieraantuneet ja pitäneet parempana sitä onnea, jonka maailma tarjoaa. Mutta he ovat joutuneet maailman merellä haaksirikoon ja taas kääntäneet haahensa kohden kotisatamaa.

Monen on maailmalta palauttanut köyhyys ja sairaus, toisia äidin tai ystävän kuolema, moni itkee onnensa unelmaa, jonka maailman käsi repi rikki. Mutta useimmat rientävät Kristuksen luokse etsimään syyn sowitusta ja lääkettä tunnon haavoille. Toiset tarwitsewat hänen auttavaa kättänsä taistelussa nuoruuden syntiä ja kuuman weren houbutuksia vastaan, toisia ahdistaa ihmisluonteen yleinen turmelus ja synälle syöppynyt itsekkäisyys.

Kaikki ovat ensin etsineet apua maailmalta tai luottaneet oman tahtonsa tarmoon. Kaikki ovat woimattomina waipuneet tien warrelle ja vasta wiime häädäsään huutaneet awuksensa sitä ystävää, joka koko ajan on näkymättömänä kulkenuit heidän wieresfään ja tarjonnut heille auttavaa kättänsä. Ja siinä hetkenä, jolloin he siihen käteen tarttuivat, saivat he woiman nousta, sillä he uskoivat, että heidän syyllisyytensä on sowitzettu ja Kristus taistelee heidän puolestaan himoja vastaan.

Heidän wieresfäänsä kuohuu Jumalan rakkauten kulta-lähde. Siihen he upottawat syyllisen ja sairaan sydämensä ja saawat siitä uuden mielen ja uuden woiman ja nousewat korkeutta kohden kuin kottat.

„Jos me elämme, niin me Herralle elämme. Jos me kuolemme, niin me Herralle kuolemme. Joko me elämme tai kuolemme, niin me Herran omat olemme.“

Se on heidän tunnuslauseensa elämässä ja sotahuutonsa kuoleman kamppauksessa. Siitä syystä he eivät enään näe kuoleman mustaa porttia, joka ennen sai heidän sydämensä kauhusta värskemään. Sen sijalla on nyt esirippu,

kudottu niin hienoista langoista, että sen lävitse häämötävät ijankaikkisen isänmaan rajavuoret.

Joka kerta kun kallis omainen katoaa tämä esiripun taakse, näkevät he wilahduksen siitä maasta, jonka keskellä elämän wirta wyöröy ja jossa wapahtettujen henkien autuutena on ijankaikkinen rakkautta.

Siitä syystä he mielellään antawat kuoleman enkelin kantaa pois kalleimpansa ja itse astuivat kirkastetuin kaswain kohden kuoleman yötä ja ylösnousemuksen aamua.

Gurmaawan ihana on ijankaikkisen elämän walo sille, joka ennen waelsi pimeydessä. Monen filmät tämä walo häikäisee niin, etteivät he enää näe sitä mitä ennen pitivät arwossa. Heidän entiset ystävänsä owat heidän filmisfään kiusaajia ja Kristuksen wihollisia, maallinen tawara on ruostetta, runous on syntiä, taide wirwatulta, maallinen ilo, leikki ja laulu wihollisen wiettelystä, owatpa monen mielestä arkielämän welwollisuudetkin tahleena, joka estää heitä Jumalalle antautumasta. Monen wasta kääntyneen mielestä on lähetyssaarnaajan tai hengellisen herättäjän tehtävä ainoa kutsumus, jossa kristitty woipi „julistaa Jumalan kunniaa“.

Mutta mitä kauemmin wasta kääntynyt kulkee nuden elämän tietä, sitä enemmän ensi innostuksen huunaus lauhuu ja hänessä pääsee wallalle Kristuksen rakastama mieli. Hän ei pidä kiusaajina kaikkia niitä, jotka eivät vielä ole heränneet uuteen elämään. Langennutta hän säälii, murheellista lohbuttaa ja auttawan käteensä hän tarjoo jokaiselle, joka wiheliäisyyttään waikevoi. Hän ei tuomitse niitä, joiden mielipiteet poikkeawat siitä, minkä hän oikeaksi käsittää. Ihmisiä, jotka lahkolais-innon tahi puoluwihan esyttämänä toisaan wainoowat, hän katselee kuin sairaita lapsia.

Kokenut kristitty ei myöskään tylästi tuomitse nuorison iloa ja leikkiä. Hän tietää, että ilon kaipaus asuu woimakkana nuoressa sydämissä, jota eivät kärsimykset vielä

ole runnelleet. Hän ymmärtää, että samaten kuin puhtaat liljat kaswawat maan mustasta mullasta, saattaa maallisesfain elämässä wersoa wiattoman ilon kainoja kuffasfia — kunhan maaperään waan ei ole sefotettu synnin myrkkynesteitä.

Mutta hän waatii, että ilon ja taiteen tulee kohottaa ihmisen mieltä ylöspäin, herättää hänessä toimintahaluja ja intoa elää jaloa elämää. Missä hän huomaa taiteilijain ja kirjailijain käyttämän waltaansa wäärin ja johtawan ihmisiä itsekäisyyden ja hillittömän himon poluille, siinä hän nousee pelottomasti taistelemaan hetken wirwatulia wastaan, waatien että niiden, jotka ihmishengen ohjaajiksi ryhtywät, täytyy itse asettua ikuisten käskyjen kuuliaisuuteen.

Maallinen rikkaus ei kahlehdi häntä maan multa. Raha ja tawara on hänen kädesfään ase, jolla taistellaan aineen orjuutta wastaan. Sen awulla perustetaan kouluja, hankitaan kirjallisuutta, toimitetaan ihmisille työtä ja työtaitoa. Peltoa kyntäessään hän ei ajattele ainoastaan sitä jatoa, minkä se hänen aittaansa tuottaa, mutta häntä innoittaa se tieto, että esifiat owat tältä samalta turpeelta jo wuosifatoja sitten aarniometsän kaataneet, owat sitä hoitaneet ja sydänwerellänsä suojelleet, ja hän tahtoo tunnollisena työntekijänä kartuttaa heidän perintöään.

Samoin innostuksen hän koettaa herättää työntekijöissään ja alustalaisissaan. Hän ei odota, että työntekijä nyrkki ojennettuna waatii häneltä oikeuksiaan. Hän rauhallisena welsenä astuu työmiestä wastaan tarjoten hänelle sen, mikä hänelle oikeudella kuuluu, ja niin hän kattaisee luokk-wihalta kärjen, ennenkuin säälä on edes nostettukaan.

Hän ei toimeettomana rutoile Jumalaa: „lähestyköön Sinun waltakuntasi.“ Hän ryhtyy itse työn ja hymän esimerkin woimalla raiwaamaan sydänten pelloilta paheiden rikkaruohoja, jotka Jumalan waltakunnan tylyn tufehuttawat. Rapakat kiinni, pelihuoneet lukkoon ja paheen pesät pois maasta! Ja auttama käsi jokaiselle, joka tahtoo elää hyödyllistä elämää!

Näin on herättävä henki tunkeutunut kristityn koko elämään ja toimintaan niin kuin auringon säteet tunkeutuvat tiheään metsään, kutsuvat maasta monenlaiset yrtit ja kirkahtavat kaikki notkot ja loukot, joissa ennen vallitsi alkuloinen hämäräyys.

Kristityt ovat maan suola. He estävät ihmiskunnan wajoamasta leipähuoliin ja itsekkäisyyteen. Heitä tarvitsee warsinakin kansa silloin, kuin yhteiskunnan perustukset horjuvat ja oikeuden miekka tylstyy. Silloin kysytään oman-tunnon ihmisiä, joiden elämää ulkonaisen setasorron malli-tesa ohjaa Jumalan ikuinen laki.

Tällaista siiveellisyuden kantajoukkoa kysyy ajan wai-
moissa wakeroiva Suomen kansa, jonka keskuudessa nyt ihmisten intohymot riehuvat ja rikoksen tekijöitä tervehdi-tään sankareina.

Wiestit wieriwät wierailta rannoilta. Ne kertovat hengellisistä liikkeistä, jotka herättävät kokonaisia kansakuntia ja puhdistawat siiveellisyuden fortuneet yhteiskunnat.

Kenties myrskyn siipi kerran koskettaa meidänkin ran-tojamme ja pakottaa suruun ja syntiin fortuneen kansamme etsimään synn sowitzusta ja puhdistusta Kristukselta.

Mutta me emme saa kädet ristissä odottaa suuren herätys-sen ihmettä. Emme saa tuudittaa itseämme uneen sanoen: „Kyllä kansa tulee hyväksi, kun kaikki kääntyvät Jumalan puoleen.“ Ei! Jokaisen täytyy olla valmistamassa alaa herätyksen kerautmyrskylle. Ensimmäinen tehtävämme on wakaasti ja wilpittömästi kysyä:

Mitä warten minä elän? Glänkö itsestästä elämää nautintojen palveluksessa ja aineellisuuden kahleissa, wai onko elämästäni jotain hyötyä muille ihmisille? Jätänkö jälkeentulewaisille jotain siunattua muistoa siitä, että olen elänyt, ja onko nimeni kirjoitettuna elämän kirjaan?

Jos tämä suuri kysymys elämällä woimalla herää sie-lusamme, silloin ei auta muu kuin silmänräpäyksessä ryh-tyä tekemään jotain toisten hyväksi.

Ensimmäinen kysymys on silloin: mitä minun pitää tekemän?

Kaikki eiwät woi tehdä suurtekoja. Ani harwoilla on waraa perustaa kouluja ja armeliaisuuslaitoksia tahi lah-joittaa summia jaloihin tarkeituisiin. Mutta kaikki woimat palwella muita omalla työllään ja — hyväällä esimerkillään.

Sinä nuorukainen, joka luet nämä rivit — heitä esim. pois tupakan poltto, äläkä koskaan nauti wäkijuomia. Käytä sen sijaan rahat sellaiseen, mikä tuottaa pysyväistä hyvää itselle ja muille ihmisille. Yksi-hyvä tapa käyttää tupakki- ja wiina-rahja on esim. se, että ostat hyvää kirjallisuutta tai muuten hankit oppia. Hyvä kirja on kuin wifas us-tävä, joka yksinäisyyden hetkenä meitä ilahuttaa ja ohjaa, tarjoittaa pahat halut ja hyödyttömät ajatukset, antaa tie-toja, jotka auttavat meitä eteenpäin elämäntaistelussa, he-rättää työhalua ja innostusta ja kaunistaa sielumme kammiot kauniilla kuuilla. Kaikki, jotka owat jotain suurta aikaansa-aaneet, owat rakastaneet kirjoja ja niiden neuvoja noudattaneet.

Rehutus: „koettakaamme tehdä jotain toisten hyväksi!“ asettaa lukemattoman joukon uusia tehtäviä joka ihmiselle. Isäntiä ja emäntiä se kehottaa kohtelemaan palwelijoita kuten omia lapsiaan, renkiä ja piikoja se kehottaa toimitta-maan askareensa niin, että ne tulisiwat isäntäwäden iloksi ja talon sekä isänmaan pysyväiseksi hyödyksi. Se opettaa meitä istuttamaan puita teitten warville, tempaamaan ohji menne-sämme ohdakkeen naapurinkin pellosto ja ylipäänsä tekemään kaikki welwoollisuutemme niinkuin tekisimme omaa työtämme.

Tämän elämäntähtityksen walossa koko yhteiskuntaan pu-haltaa uusi henki: ei puhuta enää „huonommasta ja parem-masta työstä“, waan kaikki rebellinen työ ihmiskunnan pal-weluksessa on saanut hengen aatellimerkin.

Pyhä uskontomme opettaa, ettemme parhaimmillakaan ponnistuksillamme voi ansaita ijanikaikkista autuutta. Mutta rehellinen työ toisten hyväksi kasvattaa omaa luonnettamme ja pakottaa meitä etsimään Korkeimman apua. Jos me nimittäin täydellä todella tahdomme elää lähimmäistemme onneksi, silloin me piankin tulemme kokemaan, että me tarvitsemme Jumalaa avuksemme taistelussa itsekäisyyttä vastaan. Ja kun me häntä huudamme ja hänen käteensä tartumme, on Jumalan valtakunta tullut meidän luoksemme, ja me elämme hänelle, ja me tiedämme, mikä meidän elämämme tarkoitus on.

*

Elämämme on lyhyt. Toinen toisensa jälkeen meidän joukostamme vaeltaa siimeiseen kalmistoon, jossa on esijiemme hiljainen lepovaikka. Koettakaamme elää niin, ettei meistä jäisi ainoastaan kourallinen multaa hautausmaahan, vaan voisimme jättää työstämme hyvän muiston jälkeensäjääneille. En tarkoita mitään loistavaa tekoa, joka aikakirjan lehdistä mainitaan, vaan tarkoitan sellaista, minkä jättävät jälkeensä korallit, jotka rakentavat valtameren syvyydessä. Aallot kuohuvat pinnalla, suuret laivat purjehtivat ylitse, kenenkään ihmisen silmä ei näe, mitä syvyydessä tapahtuu. Mutta Jumala sen näkee. Hän viisäudessaan ohjaa pienten rakentajain työtä, ja tuhansien sukupolvien työn tuloksena kohoaa vihdoinkin korallisaari meren mainingeista.

Jumala suolaan, että meidänkin työmme tuloksena kohoaisi kohtalon merestä onnen ja siunauksen saari Suomelle!

Suomen tulevaisuus.

(Mietteitä mielen puhtaudesta.)*

Kun vanha kansa tahtoi suojella nuorisoa synnin vietyksiltä, niin se antoi maalata kirkon seiniiin kuvia kadotuksen paikasta. Nuorison piti oppia pelkäämään kuolemata.

Nyky aika ei enää luota tähän kasvatustapaan. Se väittää, ettei pelko voi ketään synnistä suojella, sillä pelko on heikkoutta, mutta synty on niin väkewä, että sitä vastaan taisteltaessa tarvitaan voimaa. Siihen ei riitä edes tavallinen ihmisvoima, vaan siinä kysytään sitä voimaa, joka on väkewämpi kuin itse kuolema.

Se voima on rakkaus.

Parhain keino puhtauden säilyttämiseksi on se, että opimme rakastamaan puhtautta. Lapsen tulee oppia ihailemaan elämän puhtautta niinkuin miehättävää satua, nuorukaisen tulee pyrkiä sitä saavuttamaan niinkuin wuorenkiipeejä pyrkii tuinturin korkeimmalle huipulle, miehen tulee pitää luonteen puhtautta elämänsä arwoikkaimpana aarteena, ja wanhusten etsiä omantunnon rauhaa niinkuin wäsynyt matkustaja etsii satamaa, jonne illan tullen ohjaa aluksensa.

Ihmisen ei ole helppo säilyttää sydämensä puhtautta.

* Tätä esitelmää valmistakseni olen saanut monta herättävää ajatusta ruotsalaisen kansanopettajan Teodor Holmbergin kirjasta „Ett fullt eller ett stönt lif“.

Meidän olennoissamme uinailee kytketty willipeto. Jos se saa ulkoapäin ravintoa, niin se herää, kasvaa, katkaisee tahleensa ja hyökkää ulos ihmiskuntaa raatelemaan. Ja misjä willipeto — intohimon saaliinhimoineu hirviö — on päässyt irralleen, siellä nuorukaiset wajoowat juoppousteen, tytärten funnia tahrataan, siellä lapset eiwät milloinkaan saa kofea wiatonta iloa, siellä nuoriso ei milloinkaan opi elämään jaloa elämää, siellä kansa kärsii löyhyyttä, ruumista riuduttaa tauti ja omaatuntoa nakertaa mato, joka ei koskaan kuole, ja sielussa hehkuu tuli, joka ei koskaan sammuu...

Mutta kaiketti onneksi ei intohimon hirviö ole meidän olentomme ainoa asukas. Ihmissielun sisimmässä kammissa uinailee toinenkin olento, siellä asuu Jumalan kuwa.

Se on alussa awuton, heikko ja hento, kuten äsken syntynyt lapsi. Mutta jos sefin saapi ulkoapäin ravintoa, niin se kasvaa, warttuu, wapautuu, ja woiton sankarina se wihdoin wangitsee willipedon, muodostaa sydämmemme puhtauden temppeleiksi, tekee kodit rauhan majoiksi, ja maailman se saattaa Jumalan waltakunnan eskartanoiksi.

Molemmat nämä sydämmemme asukkaat — intohimo ja Jumalan kuwa — lepääwät ikäänkuin samalla wuoteella, ja molemmat saawat aistimiemme kautta ravintonsa.

Wanhat sanoiwat: aistimet owat synnin wiissi waltatietä. Sanokaamme me: aistimet owat wiissi ikkuna, joista hywyden päiwä pääsee paistamaan sielumme synkkiin kammiioihin.

Pitätkäämme aistimiemme ikkunat aina kirkkaina. Olot ne aina päiwään päin, niin ettei niiden kautta tunkeudu sielulle sumua synnin suosta, sillä se antaa elatusta willipedolle!

Moni ihminen on joutunut turmion tielle siitä syystä, etteiwät wanhemmat ymmärtäneet suojella hänen sielunsa ikkunoita sillä iällä, jolloin willipeto vielä tiedottomana uinui hänen olennoissaan.

Kotiin tuli wieraita, wieraille tarjottiin wiiniä, poika sai maistaa isän tahi äidin lasista. Se oli lapsen mielestä hapanta ja karwasta: turmeltumaton makuaisti tahtoi suojella lapsen sielua! Mutta lapsi huomasi, että aikaihmiset pitiwät wäkiuomia hywänmauisina, ja hän tahtoi olla kuten aikamies! Hän sai usein maistaa isän lasista: ensin wiiniä, sitten konjakkia, wihdoin wäkiwiinaa. Se alkoi maistaa hywältä suussa: willipeto — perinnöllisen juoppouden hirviö — oli heräämäsillään ja hieroi unta filmistään. Lapsi, wanheppain pois mentyä, maistoi salaa isän lasista...

Willipeto makuaistimen awulla imi itselleen ravintoa, se siitä kaswoi, warttui, katkaisi tahleensa, mutta samassa kuin willipeto pääsi irralleen, menetti nuorukainen wapautensa.

Nyt hän istuu wankityrmässä siitä syystä, että juopuneena löi oman isänsä kuoliaaksi.

Makuaisti, hajuaisti ja tuntoaisti owat alhaisia palwelioita, ja moni niitä ylenkatsoo. Mutta jos woimakas wihollinen uhkaa kaupunkia, silloin täytyy alhaisillekin antaa aseet käteen. Kun Ilmarinen takoi sampoja, pani hän „orjain lietsomaan“. Tehkäämme me, kuten teki „seppo Ilmarinen, ylen taitawa takoja“, ottakaamme „orjat“ apuun suuressa taistelussa, tehkäämme kaikki aistimemme sydämmen siweyden walppaaksi warttajakoukiksi!

Minusta on kumma katjella nuorta tyttöä, joka suu hymysä saattaa tanssia juopuneen miehen kanssa, jonka ruumista ympäröi tuhahduttawa wiinan katku.

Tällaista ei koskaan sietäisi hienotuntoinen nainen, jonka hajuaisti on säilynyt turmeltumattomana.

Ihminen, joka on kaswanut puhtaassa kodissa ja joka lapsuudestaan asti on oppinut rakastamaan raitista ilmaa sekä pitämään waatteensa ja ruumiinsa puhtaina, ei woi wiihtyä juopuneitten seurassa, hän ei woi hengittää tupakan katkua ja hän ei myöskään tahdo saastuttaa sitä ilmaa, jota toisten täytyy hengittää.

Puhanteen tottunutta ihmistä waimaa kaikki likaisuus: sylkiset lattiat, munankuoret, särjetyt olutpullot ja kaikenlainen törky teitten warilla ja kaupunkien puistoissa. Häntä inhottaa vielä enemmän tuo törky, jolla raaka mielikuwitus tahraa seinä, portinpieliä ja näkötorvien laiteita. Kun puh- tautta rakastawa ihminen näkee kesäisen luonnon keskellä ih- misten aikaansaamaa likaisuutta, silloin hänestä — Teodor Holmbergin sanoja käyttäksämme — tuntuu, kuin hän nä- kisi likaisen eläimen makaawan samettipeitteellä kuninkaan linnaissa.

Onnellinen on se ihminen, joka jo lapsuutensa päiwinä on oppinut katselemaan kedon kuffasia, kuuntelemaan puitten huminaa ja lintujen laulua. Se joka on nuorena tottunut tarkasti kuuntelemaan luonnon ääniä, hänen on helppo kuulla omantunnon hiljaista ääntä, joka ohjaa häntä hywyiden tielle ja warottaa kaikesta, joka pyrkii sielun rauhaa häi- ritsemään.

Kaikki ihmiset eivät huomaa luonnon kauneutta. On nuoria ja wanhoja, miehiä ja naisia, jotka elävät ihanan ja rikkaan luonnon helmassa, mutta jotka pitävät luonnon kauneutta ikäänkuin vihollisenaan. He eivät ole oppineet ymmärtämään lintujen kieltä, wirran juoksu ei johda heidän mieleensä ennustusta Elämän wirrasta, jonka rannoilla puh- taat sielut saavat ihailia Jumalan kaupunkia. He hakkaa- wat puut asuntonsa ympäriltä, he tarpeettomasti tahraavat ruohoisen pihamaan. He rakentawat asuntonsa niin, että ik- kumat on seinä on sinnepäin, missä näköala on kaikkein iha- nin. He sulkewat tartoin owensa, niin ettei kewaäinen rai- kas ilma milloinkaan pääse heidän asuntoihinsa, heidän ik- kunoitansa peittää paksu pöly tahi on rikki menneen ruudun reikä tukettu wanhoilla riewuilla, niin ettei auringon säde milloinkaan saa heidän kolkkoa kotiansa walaista.

Sellaiset ihmiset sulkewat pää kumarasja leipähuolten painon alla. Jos heillä on maallista rikkauttain, on hei-

dän henkensä köyhä, heidän poikansa ja tyttärensä pakene- wat warhain wanheppain kolkosta kodista maailman melua- wille markkinoille — ja monet palaawat langenneina.

On toisia ihmisiä, joiden sielussa on syngynnäinen kau- neuden kaipaus ja joilla on mielikuwituksen taikasauwa. He rakastawat koivua, joka kaswaa heidän kotinsa ikkunan alla. Kun koivu on hiirenkoywalla, silloin on sydän täynnä toi- weita ja toimintahalua. Koivua katsellessaan he ajattelewat iänmaata, kansaa ja suomalaisista siwistystä. Koivun lailla he tahtowat juurillaan — sydänjuurilla — imeä elinwoimaa iänmaasta, mutta nostaa päänsä päiwää kohti ja juoda wa- loa taiwaan kirrkaudesta. Koivun lehtiä katsellessaan he ajattelewat yksittäisiä kansalaisia, jotka yhdessä iänmaata suo- jelewat, samoin kuin koivun lehdet kaikki yhdessä koivua werhoowat. Ja kun syys lähenee ja ensimmäinen lehti kel- lastuu, silloin luonnon ihailijan sydämestä kohoaa huokaus, ettei hän olisi himojen hallan kellastuttama lehti kansansa juuresja sukupuusja. Kun sitten talwen tuuli tuivertaa koti- koivun jäätyneissä oksissa ja murheitten hirmumyrsky on riistänyt hänen maallisen elämänsä onnen, silloin hän loh- duttelee mieltään sillä, että joka ainoaan kynnelpisaraan woipi kumastua taiwaan kirrkaus, samaten kuin talwiauringon walo wälkkyh jääkynntilöissä koivun oksilla.

Ihminen, jonka silmä on tottunut kauneutta katselemaan ja sitä elämästä etsimään, woipi tyndyttää henkensä janoa sielläkin, missä luonto on karu ja köyhä. Jos ei hänen ympärillään ole kuffien runsautta, sywentyy hän yhden ai- noan kuffasen ihailmiseen, siellä missä ei ole korkeata kal- liota, hän tarkastelee sammaleen wäriwihauduksia harmajan kirwen syryssä, ja jos hän on tuomittu asumaan kaupungin kirkasarmissa, jossa ei näe puuta, ei wettä eikä wihantaa nurmea, silloin hän luo silmänsä taiwaan sinilaelle ja näkee kultapilvien hattaroissa lumottuja linnoja.

Jos sellainen henkilö kerran saapi kohota korkealle vuorelle, josta hän näkee isänmaansa välkkyvät vedet ja sadot-tain saaria sinilaineilla soutelemassa, silloin hänen sydämensä täyttää riemuista kiihollisuus ja rajaton rakkaus Häntä kohtaan, joka on luonut tämän maan niin ihanaaksi, ja hän saa uutta voimaa taistella pahaa vastaan ollakseen arvo-kas elämään isänmaansa hyväksi ja palvelemaan sitä pa-hoinakin päivinä.

Yhminen, joka on oppinut koko sielustansa rakastamaan kauneutta, kauhistuu sitä sydämen saastaa, joka ilmenee ihmisten sanoissa. Kuulo on kaikkein henkisin aistimistamme, se on aivan kuin alhaisempien aistimien valtiias. Sen avulla me tajuaamme lintujen laulut ja metsän huminan, sen avulla sieluumme lainehtii sävelten virrat, korvan avulla tajuaamme sulosointuisen Suomen kielen ja omis-tamme ihmisajatuksen aarteet.

Mutta korvan avulla me kuulemme myöskin kaikki nuo saastaiset sanat ja rivot laulut, jotka taudin siementen lailla lewittävätkin keskuuteemme tarttumusta, joka on paljon waa-rallisempi kuin kolera tai spitalitauti.

Miti ja isä Suomen kodissa, ken lienetkin, tuttu tahti tuntematon, minä rukoilen sinua, minä wannotan sinua kai-ken sen nimesiä, mikä meille on pyhää — älä anna lapsen kuulla kirouksia ja saastaisia salaisuuksia! Muista Raama-tun sanaa: Niinkuin kuolleet kärpäset turmelewat hyvän woiteen, niin pahat ajatukset ja puheet saastuttawat sydämen. Olet ainoa ajattelematon sana, salawiitaus, riwo laulu tahti kiehtoma katse, jonka wiaton lapsi sattuu huomaamaan, woipi kuolleen kärpäsen lailla tunkeutua lapsen puhtaaseen sieluun ja synnyttää siellä pahojen himojen mädännyksen. Lapsessa on herännyt uteliaisuus, hänen korwansa teroittuu, hän hakee sellaisten ihmisten seuraa, joiden huuilta tulwaa riwojen laulujen lokawirta. Synnin suosta nousewat sumut himmentävät nuoren poikasi ja tyttäresi aistimien affunat,

niin ettei Jumalan päivä pääse paistamaan niistä sielulle: Jumalan kuwa kiihtuu, himon hirwiö karkaisee kahleensa, ja woi silloin sinua, kotiasi ja koko synnyinmaataasi!

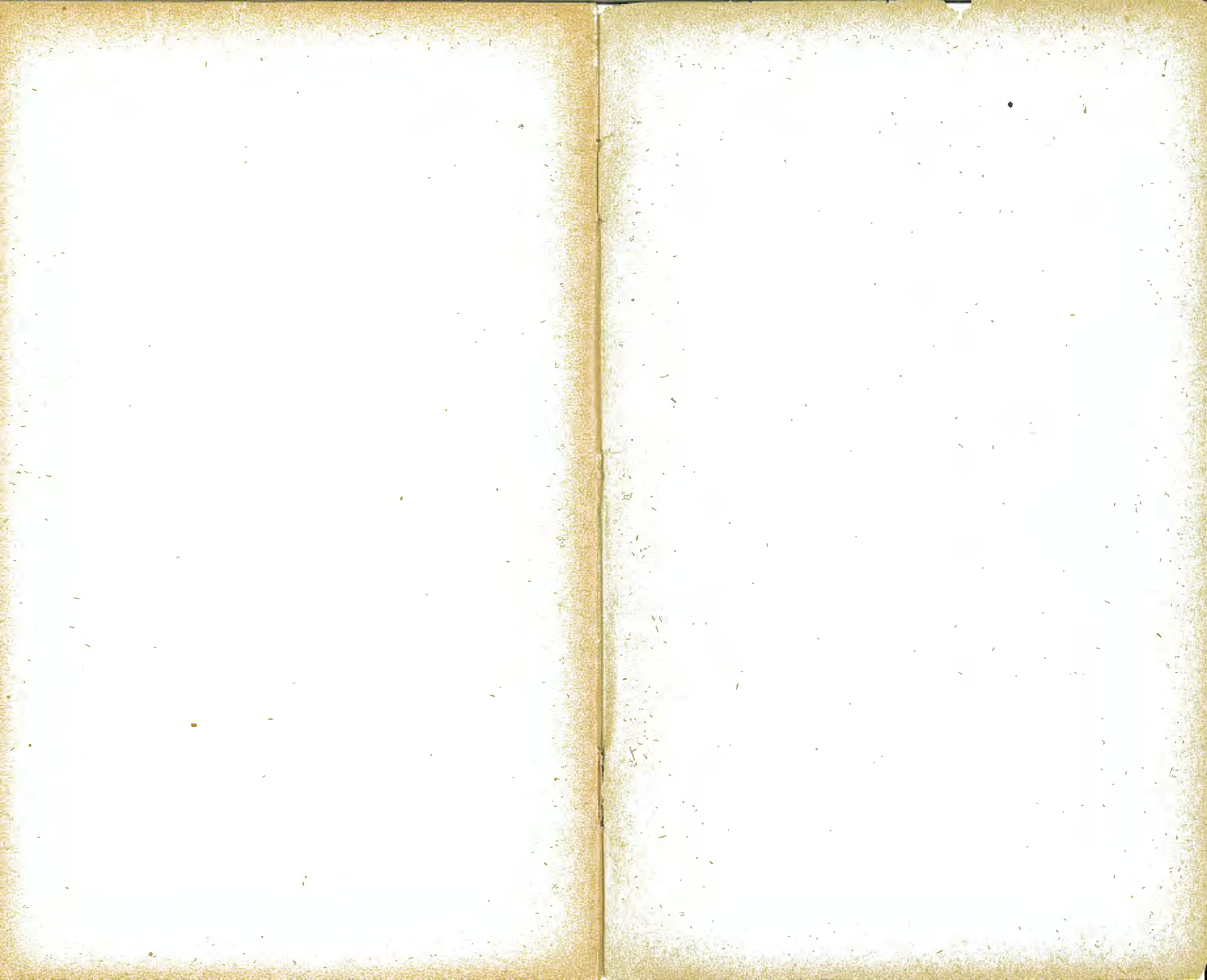
Korvan kohtalon iskut eiwät woi kansaamme kufistua, jos lapsen sydän säilyy puhtaana ja jos Suomen nuoriso on oppinut elämään jaloa elämää.

Muistatko ihanaa runoa Sigfrid Aronus Forsiuksesta, joka luuli, että Jumala oli taimaan laelle kirjoittanut Suo-men kohtalon salaisuudet? Hän tähyysteli ja tutki taimaan ilmiöitä, kunnes filmä sumentui ja tähdet sammuiwat. Mutta auringon noustessa seiso i hänen edessään pieni pai-menpoika, jonka filmien kirkaaseen sineen kuwastui aamu-ruskon kultainen loisto.

Silloin wanha tietäjä ymmärsi, että nuorison filmät owat ne tähdet, joihin Suomen tulewaisuus on kirjoitettu.

Antakoon hyvä Jumala sen ajan kerran koittaa, jolloin ei noitten tähtimiljoonien joukossa, jotka köyhän isänmaamme kylistä ja kaupungeista katselewat awaruuteen, olisi ainoa-takaan synnin sumussa himmentynyttä tähteä, waaan että kaikki heijastaisiwat Jumalan kuwan kirkautta!

Kansanvalistus-seuran Toimituksien

nimellä on viime vuosina seuran jäsenille jaettavaksi julkaistu seuraavat kirjaset:

Vuonna 1905:

- Hjelt, Arthur. **Pääpiirteet Babylonian ja Assyrian historiasta.** Raamatun kertomuksia filmällä pitäen esitetty. Varustettu 25 kuvalla sekä kartalla. 156 siv. Hinta 1 mk. 25 p. Sidottuna 1 mk. 75 p.
- Hellén, Alina. **Neuveja Kotivärjäykseen kasviaineilla.** Suomen Käsitöiden Ystävien toimesta kirjoitettu. 78 siv. Hinta 75 p. Koviassa kansissa ja värinäytteillä varustettuna 2 mk. 50 p.
- Rosberg, J. G. **Maantieteellisiä Kuvaelmia XXX. Itävalta II.** 48 suurikokoista sivua. 31 kuvaa. Hinta 1 mk. 75 p.
- Käkikoski, Hilda. **Toivon Toukomailta II. Mitä varten me elämme? Suomen Tulevaisuus.** 23 siv. Hinta 25 p.

Vuonna 1904:

- Stenroos, K. G. **Kuvauksia Keski-Asiasta.** 35 kuvaa. 137 siv. Hinta 1 mk. 25 p.
- Käkikoski, Hilda. **Toivon Toukomailta I. Sota ja nälkä. Toivon laulu.** 23 siv. Hinta 25 p.
- Rosberg, J. G. **Maantieteellisiä Kuvaelmia XXIX. Itävalta I.** 54 suurikokoista sivua. 41 kuvaa. Hinta 1 mk. 75 p.
- Nervander, G. **Suomalainen kirkkomaalari Michael Toppelius ja hänen teoksensa.** 4 kuvaa. 116 siv. Hinta 1 mk. Koviassa kansissa 1 mk. 50 p.

Vuonna 1903:

- Lindström, G. **Skotlannin ja Englannin yhdistyminen Suur-Britannian kuningaskunnaksi.** 72 siv. 8:o. Hinta 75 p.
- Gripenberg, A. **Maantieteellisiä Kuvaelmia XXVIII. Irlanti.** 19 kuvaa. 33 suurikokoista sivua. Hinta 1 mk. 50 p.
- Mikkola, Joos. J. **Kansallinen liike Böömissä.** 57 siv. 8:o. Hinta 75 p.
- Schadewitz, L. **Suomen kansankirjastot.** 3 kuvaa. Tilast. tauluja. 124 siv. 8:o. Hinta 1 mk.

Täydelliset hintaluettelot seuran kautta myytävistä kirjoista, kuvista, lehtisistä, nuottipainoksista, taikalyhdyistä y. m. aina ilmaiseksi saatavissa.

Osoite: **Kansanvalistus-seura Helsingissä.**

Hinta 25 penniä.

KIRJAPAINOYHTIÖ VALO.

Näköispainos, Kvs-säätiön Arkisivistyksen digikirjasto

Digitoitu Suomen tiedekustantajien liiton Kopiosto-korvauksista myöntämällä apurahalla.

Alkuperäinen julkaisu:

Toivon toukomailta : puheita ja esitelmiä. II. Mitä varten me elämme? : Suomen tulevaisuus / Hilda Käkikoski.

(Kansanvalistus-seuran Toimituksia ; 137, kolmaskymmenesensimmäinen vuosikerta, 4 vihko). Helsingissä : Kansanvalistus-seuran kustantama, 1905.

(Helsingissä : Kirjapainoyhtiö Walo, 1905)

kannessa: 1906

Kansanvalistusseuran toimituksia 137

YKL 17.3

arvot; elämänfilosofia; elämäntaito; kristillinen etiikka; kristillinen kasvatusta; moraalit; puheet

ISBN 978-952-7533-49-9

URN:ISBN:978-952-7533-49-9

Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr)
Helsinki 2022